

TISKOVÁ ZPRÁVA

Praha 30. září 2022

Akademie věd ČR
Národní 1009/3, 110 00 Praha 1
www.avcr.cz

SLOVO HURIKÁN ZNALI UŽ PŘEDKOLUMBOVŠTÍ OBYVATELÉ STŘEDNÍ AMERIKY

Hurikán Ian, který 28. září udeřil na pobřeží Floridy, se zřejmě zařadí k dosud nejničivějším událostem tohoto tisíciletí. Zatímco vznik hurikánu dokážeme fyzikálně vysvětlit, původ tohoto odborného termínu byl opředen tajemstvím. Pracovníci Filosofického ústavu AV ČR a Ústavu fyziky atmosféry AV ČR nedávno společně obohatili Elektronický meteorologický slovník o vysvětlení původu a vývoje mnoha meteorologických pojmů. Mimo jiné přitom prokázali, že slova hurikán, orkán i uragán mají stejný původ.

Hurikány znali už předkolumbovští obyvatelé střední Ameriky, kteří je v místním jazyce taino nazvali jménem Huracá podle božstva, jehož hněvu vznik hurikánů přisuzovali. Původ slova však můžeme sledovat ještě dále: podle etymologů by mohlo mít kořeny v mayském hunraken neboli noha, neboť tak údajně Mayové označovali uskupení hvězd, které je v našem kulturním okruhu označováno jako oj Velkého vozu. Tehdy mělo v oblasti střední Ameriky vertikální směr a na obloze se objevovalo během hurikánové sezony, kterou v Atlantiku vymezujeme mezi 1. červnem a 31. listopadem.

Z hlediska české odborné terminologie je zajímavé, že když Španělé slovo převzali do svého jazyka jako huracán nebo furacán, zamířilo i do dalších jazyků a nakonec též do češtiny – a dokonce třikrát. Přes holandštinu a němčinu tak vzniklo české slovo orkán, které v současnosti označuje 12. stupeň Beaufortovy stupnice větru o rychlosti nejméně 118 km/h.

Kdy jde o hurikán

Díky francouzštině známe uragán, což je obecný výraz pro velmi silný vítr. Teprve naposledy se v češtině objevila počestěná verze anglického hurricane, tedy hurikán, regionální označení plně vyvinuté tropické cyklony v severním Atlantiku nebo severovýchodní části Pacifiku. „Zesílení větru na rychlost orkánu je kritériem, abychom tropickou cyklonu v této oblasti přestali označovat jako

Kontakt pro média: **Markéta Růžicková**
Divize vnějších vztahů AV ČR
press@avcr.cz
+420 777 97 0812

tropickou bouři a zařadili ji mezi hurikány,” doplňuje Miloslav Müller z Ústavu fyziky atmosféry AV ČR. „V češtině tak můžeme dostat všechna tři příbuzná slova do jedné věty a říci, že hurikán Ian vyvolal uragán o síle orkánu.“

Vysvětlení odborných meteorologických termínů nabízí Elektronický meteorologický slovník, který spravuje terminologická skupina České meteorologické společnosti pod vedením zmíněného Miloslava Müllera z Ústavu fyziky atmosféry AV ČR a Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy. Ten během uplynulých tří roků spolupracoval na projektu Grantové agentury ČR „*Historický vývoj meteorologických teorií a terminologie v českých zemích*“ s Barborou Kocánovou z Filosofického ústavu AV ČR na obohacení uvedeného slovníku o vysvětlení původu nejrůznějších meteorologických termínů. Mimo jiné tak objevili vysvětlení původu slova hurikán, které Miloslav Müller shrnul v článku „*Kde hurikány dostaly své jméno*“, nedávno publikovaném v časopise *Geografické rozhledy*.

Více informací:

RNDr. Miloslav Müller, Ph.D.

Ústav fyziky atmosféry AV ČR

muller@ufa.cas.cz

+420 732 736 728

Webové stránky a citovaný článek:

www.meteorologickyslovník.cz

Müller, M., 2022: Kde hurikány dostaly své jméno.

Geografické rozhledy, 31, č. 4, 20–23. <https://www.geograficke-rozhledy.cz/archiv/160>